Kueneza ufadhili wa huduma za maji vijijini kupitia matokeo-bora

Hadithi ya mabadiliko: Matokeo muhimu na athari zinazojitokeza

Muhtasari

- Mnamo mwaka wa 2016, modeli ya ufadhili kulingana na matokeo iliundwa ili kuboresha utegemezi wa huduma za usambazaji wa maji vijijini nchini Kenya.
- Mfuko wa Utunzaji wa Huduma za Maji (Water Services Maintenance Trust Fund) umejaribu modeli hii na kuvutia vyanzo vipya vya fedha kulingana na matokeo ili kuhakikisha huduma za maji vijijini katika kaunti mbili nchini Kenya.
- Fedha zinazotegemea matokeo bora zimeongezeka kutoka asilimia 19 (2017) hadi 86% (2021) ya rasilimali za WSMTF (Mfuko wa Dhamana wa Kudumisha Huduma za Maji).
- Katika kipindi hicho hicho, rasilimali za WSMTF za kila mwaka ziliongezeka kutoka chini ya dola 50,000 hadi zaidi ya dola 150,000.
- WSMTF imewezesha kazi ya Uptime Catalyst Facility ambayo imetoa kandarasi kulingana na matokeo inayohakikisha maji ya kunywa ya uhakika kwa zaidi ya watu milioni 4 wa vijijini katika nchi 12 mwaka 2023.

"FundiFix ina mkabala wa msingi wa matokeo unaoungwa mkono na takwimu nzuri kuhusu kiasi cha maji yanayotolewa na pampu za mikono na mifumo midogo ya mabomba. Hii ilituwezesha kufanya ulinganifu wa wazi kati ya watumiaji wetu nchini Ujerumani na watumiaji wa maji vijijini nchini Kenya."
Iris Braun, Mshirika Mwanzilishi, share GmbH

Kenya

Utangulizi

Kwa ujumla, serikali na mashirikia ya ufadhili huwa hawafadhili uendeshaji na matengenezo ya miundombinu ya usambazaji maji. Inachukuliwa kuwa jumuiya ziko tayari na zinaweza kulipia gharama hizo. Kwa kweli, ukarabati mara nyingi huchukua mwezi au zaidi, na vituo vya maji vinaweza kuachwa baada ya miaka michache licha ya makadirio ya maisha ya miaka 10-15 ya vituo hivyo kuweza kutumika.

Uchumi wa uwongo unajulikana sana ila bado unadumu katika sera na utendaji. Pampu ya maji inaweza kuharibika baada ya miaka michache kumaanisha kwamba usakinishaji wake wa kufikia USD 10,000 au mpango mdogo wa bomba wa USD 100,000 utafaidi kiasi sana kuliko thamani yake. Hii inachangia kupoteza fedha zilizo hafifu huku ikishindwa kutoa huduma za maji salama, nafuu na za uhakika.

Ukame, mafuriko na janga la COVID-19 zimezidisha athari za umaskini. Wanawake na wasichana wanabebeshwa mzigo wa kutumia mamilioni ya masaa kukusanya maji yenye hatari za unyanyasaji, kukosa shule ili kuzalisha usawa wa maendeleo, na kulipia gharama kubwa kwa maji ya mbali zaidi, yenye ubora usio na uhakika.

Kurekebisha pengo la ufadhili

FundiFix ilisajiliwa kama mtoa huduma za matengenezo ya kitaalamu nchini Kenya ili kujaribia iwapo watu wangelipa sehemu ya gharama kulingana na hakikisho kwamba uharibifu wa vituo vya maji ungerekebishwa baada ya siku tatu. Ingawa watumiaji wa maji walikuwa tayari kulipa na kusaini mikataba ya matengenezo ya kila mwaka, bado malipo ya bei nafuu yaliacha pengo la ufadhili. Hii ilisababisha kubuniwa kwa Mfuko wa Dhamana wa Kudumisha Huduma za Maji (Water Services Maintenance Trust Fund, WSMTF) mwaka wa 2016 kwa msaada wa UNICEF na washirika wa serikali. WSMTF iliundwa ili kusaidia kifedha FundiFix ili iweze kuhakikisha huduma za kuaminika hata kama gharama za ukarabati au malipo ya mtumiaji yatatofautiana.

Kielelezo cha 1: Mkondo wa kuishi kwa pampu za mikono na mifumo ya bomba katika kaunti ya Kitui, Kenya. Chanzo: Tim Foster

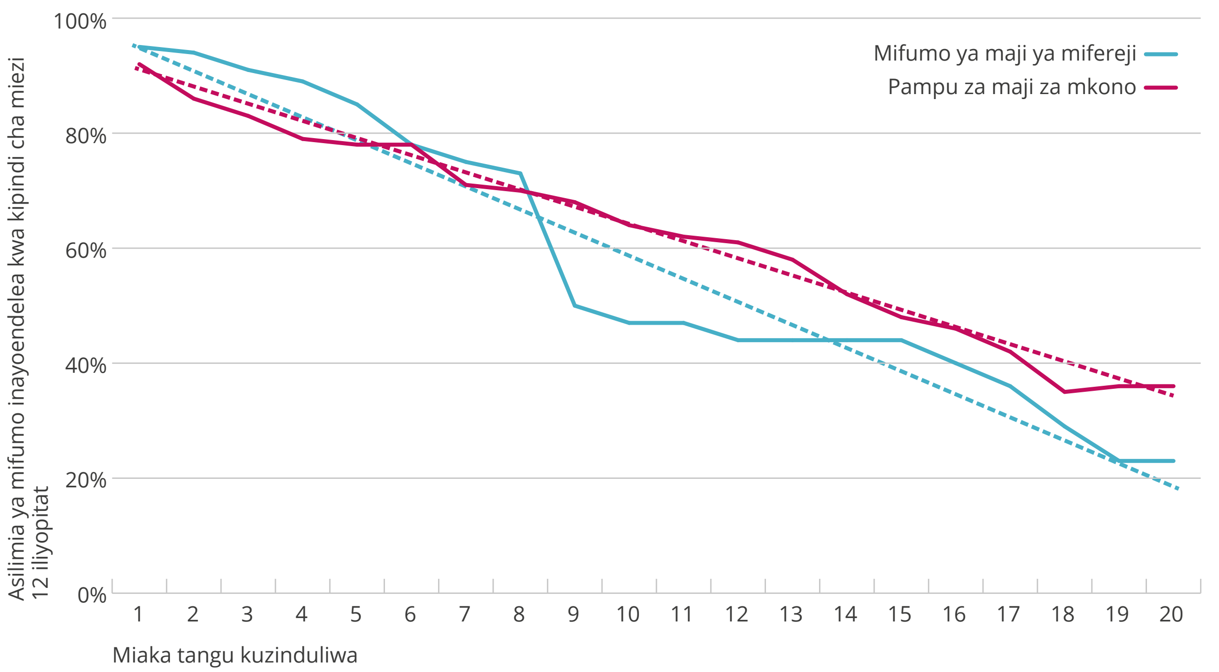

Kielelezo cha 2: Jinsi WSMTF inavyofanya kazi

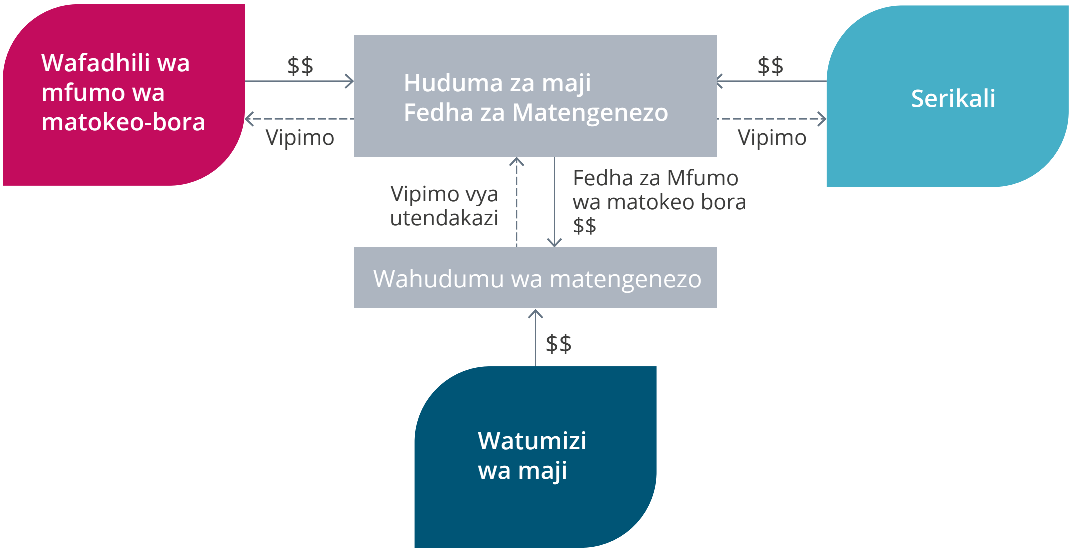

Kielelezo cha 3: Usanifu na utendakazi wa Hazina ya Dhamana ya Matengenezo ya Huduma za Maji (WSMTF) nchini Kenya.

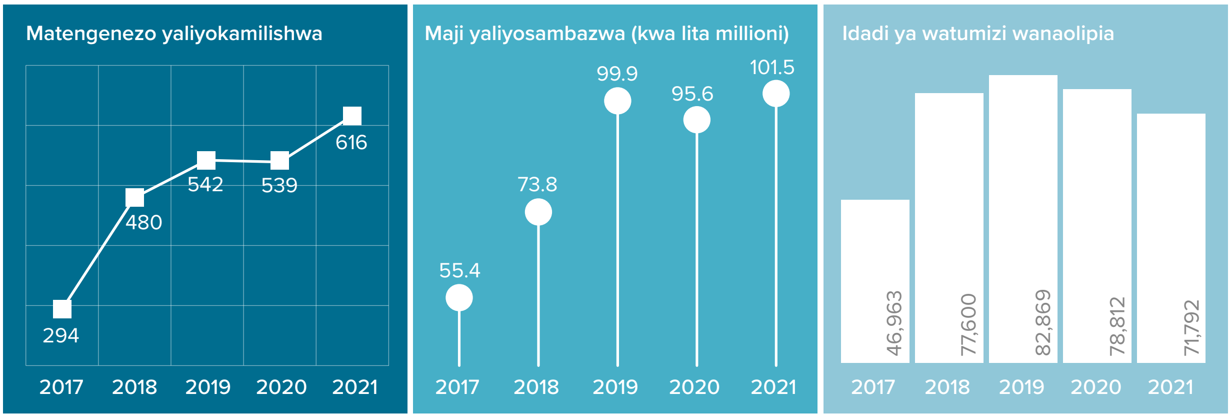

Msingi wa Trust Fund ulikuwa kwamba kandarasi zinazotegemea matokeo zingevutia vyanzo vipya vya ufadhili zaidi ya serikali na wafadhili. Msimamo kwa wafadhili wasio wa kawaida ulikuwa wa namna mbili: kwanza, watumiaji wa maji vijijini walipaswa kulipa ili kuonyesha mahitaji ya huduma, na pili, malipo yalitokana na matokeo yaliyofafanuliwa kwa kurekebisha mkanganyiko chini ya siku tatu.

Ufadhili wa sekta ya kibinafsi unaweza kusaidia mikataba inayotegemea matokeo bora

FundiFix inafanya kazi katika kaunti mbili nchini Kenya - kaunti za Kitui na Kwale. Katika Kaunti ya Kwale, fedha hizo zimechangia kupewa kandarasi tangu 2016 na kampuni ya kilimo na uchimbaji madini. Kampuni hizi mbili, Base Titanium Ltd na doTERRA Ltd, zina dhamira thabiti ya kusaidia maendeleo endelevu ya jamii.

Kielelezo cha 4: Muhtasari wa athari za WSMTF, 2016 hadi 2021

2,724

Matengenezo 2,724 kukamilika kutoka pampu 100 na miradi midogo ya usambazaji maji

98%

Zaidi ya asilimia 98 ya matengenezo ilikamilika kwa kipindi cha siku tatu

70,000

Zaidi ya watumizi 70,000 wa maji mashinani wanalipia huduma za matengenezo ya kitaalamu

Lita milioni 400 za maji

Lita milioni 400 za maji zimesambazwa mashinani na mashuleni

Moja baina ya tano

Kwa kila dola 1 inayolipwa na watumizi, dola 4 zinalipwa kwa mfumo wa matokeo bora usiotegemea wafadhili

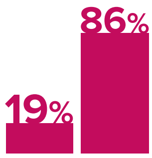

Kutoka asilimia 19 hadi 86

Fedha za mfumo wa matokeo-bora zimekua tokea asilimia 19 hadi 86

Fedha za wafadhili na zisizo za wafadhili

Dola	2017	2018	2019	2020	2021
Mfadhili	38,744	48,020	47,246	45,618	22,350
Isiyo ya wafadhili	9,065	22,523	29,372	134,917	134,071
Jumla (Dola $)	47,809	70,543	76,619	180,535	156,421
Asilimia isiyo ya wafadhili	19%	32%	38%	75%	86%

FundiFix ilitoa modeli mpya kusaidia kampuni kufikia malengo ya pamoja na kusaidia biashara ya kijamii ya eneo kushughulikia pengo katika huduma za umma kwa jamii za vijijini na shule.

Katika Kaunti ya Kitui, hakuna kampuni kubwa katika maeneo ya huduma, kwa hivyo usaidizi wa wafadhili wa awali kutoka FCDO ulihitajika. Mnamo 2016, muuzaji wa maadili wa Ujerumani, share GmbH, alisoma kazi ya FundiFix katika The Economist. Hii ilisababisha kandarasi kuambatanisha na matokeo ya 1:1 kwa kila lita moja ya maji ya kunywa ya chupa kuuzwa Ulaya kufadhili lita 20 za maji yanayotolewa katika kaunti za Kitui na Kwale.

Kwa ukuaji wa ufadhili unaotegemea matokeo, sehemu ya ufadhili kutoka FCDO imepungua kwa muda. Mtindo wa biashara umebadilika na kujumuisha miradi ya bomba katika Kaunti ya Kitui ambayo ilisaidia kupanua idadi ya watumiaji na kiwango cha maji yanayotolewa. Kupima kiasi cha maji ni muhimu kwani hii inafafanua malipo ya kandarasi na share GmbH na inatoa kiashirio cha utendakazi kinacholengwa na kinachoweza kuthibitishwa.

Kwa usaidizi wa WSMTF, FundiFix imepanuka kutoka pampu 77 mwaka wa 2016 hadi pampu 91 na miradi midogo 20 ya mabomba mwaka wa 2022. Mnamo 2021, FundiFix ilitoa zaidi ya lita milioni 100 za maji ya kutegemewa kwa Wakenya

Kielelezo cha 5: Nchi za mradi wa Uptime. Chanzo: www.uptimewater.org

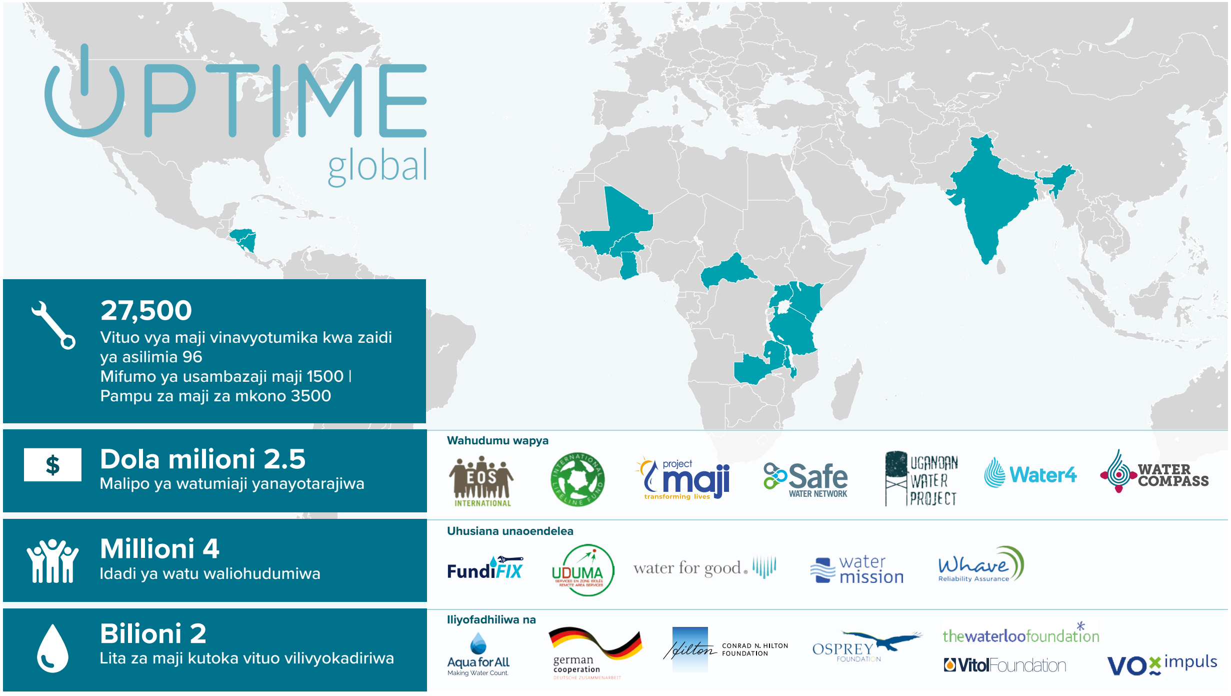

71,792 wa mashambani. Jumla ya matengenezo 616 yalikamilishwa na 98% yake yalikamilika kwenye muda wa siku tatu.

WSMTF inatoa mfano wa jinsi pengo la ufadhili linaweza kufikiwa na fedha zisizo za wafadhili katika kandarasi zinazotegemea matokeo. Mnamo 2017, fedha za wafadhili zililipa 81% ya kandarasi za WSMTF, kufikia 2021, sehemu ya wafadhili ilikuwa imeshuka hadi 14%. Katika kipindi hicho, rasilimali za WSMTF za mwaka ziliongezeka kutoka chini ya dola 50,000 hadi zaidi ya dola 150,000 huku idadi ya watumiaji wa maji ikiongezeka karibu mara tano kutoka watu 15,000 mwaka 2015. Hata hivyo, malipo ya watumiaji iko chini ya asilimia 20 ya gharama za uendeshaji wa miradi hiyo.

Ufadhili unaotegemea matokeo ya kuongeza: The Uptime Consortium

Mnamo mwaka wa 2018, masomo kutoka kwa uendeshaji na utafiti wa WSMTF na FundiFix yalichangia kuanzishwa kwa mradi wa Uptime - ushirikiano unaohusisha watoa huduma watano wa kitaalamu barani Afrika. Uptime imeunda mfumo wa kawaida wa kuripoti ukandarasi na uendeshaji. Mnamo 2020, Kituo cha Uptime Catalyst (UCF) kilianzishwa. Kuanzia 2020–2022 UCF ilitoa zaidi ya USD milioni 1 katika ufadhili unaotegemea matokeo. Katika 2023 inapanuka kutoka nchi saba za Afrika kusaidia huduma kwa watu milioni nne duniani kote kwa gharama ya chini ya USD 1 kwa kila mtu kwa mwaka.

Kwa ushirikiano na mpango wa REACH na Mtandao wa Ugavi wa Maji Vijijini (Rural Water Supply Network), Uptime ilitoa uchunguzi wa kimataifa ili kutambua watoa huduma wa kitaalamu na serikali za kitaifa ili kuongeza kazi hadi milioni 100 ifikapo 2030. Hii itahitaji ahadi kubwa na za muda mrefu za ufadhili ili kuhakikisha ukuaji na uendelevu kwa kiwango.

Mpango wa REACH umekuwa ukisaidia kazi ya kubuni kandarasi kulingana na matokeo ya huduma za maji salama katika shule nchini Kenya na kurekebisha modeli hadi Bangladesh (SafePani).

Kielelezo 6: a) Matumizi ya kila wiki na matumizi ya maji Kitui kulingana na shajara za maji, Agosti 2018 hadi Machi 2019. b) Mvua katika kaunti ndogo ya Mwingi Kaskazini.

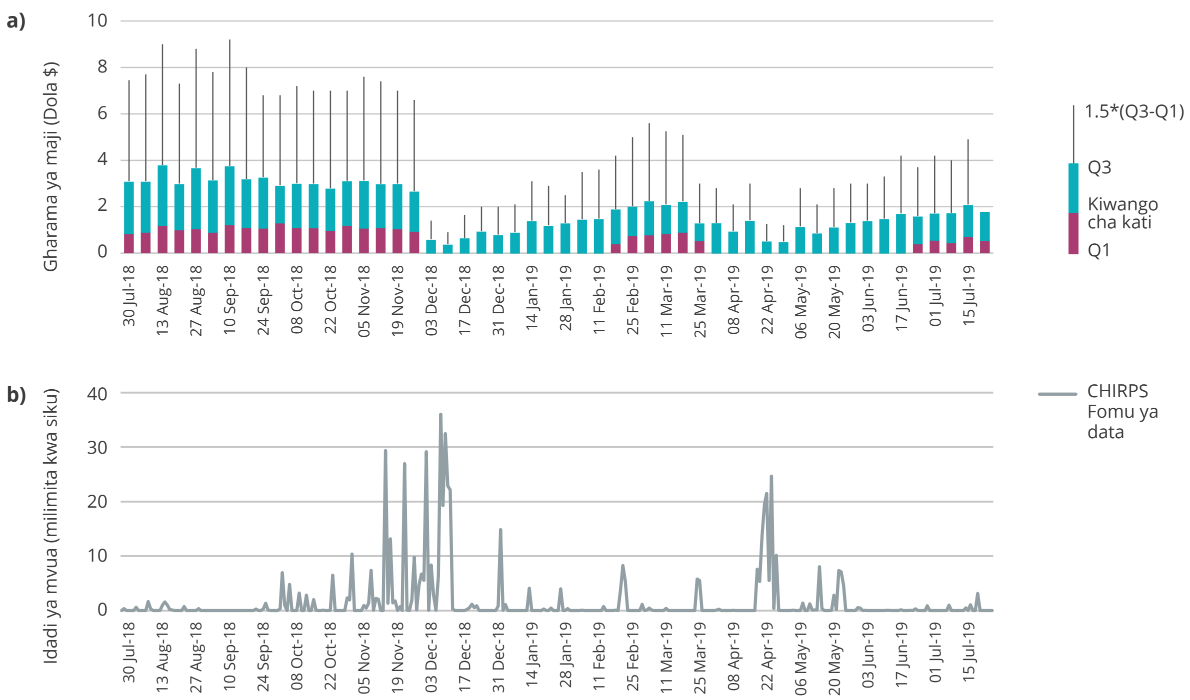

Utafiti wa kusaidia sera na mazoezi

Kwa kuzingatia utafiti ulioongozwa na Oxford tangu 2010, REACH inatafakari upya muundo wa kitaasisi na sera kwa huduma za maji vijijini barani Afrika na Asia. Michango miwili ni pamoja na kuelewa (1) jinsi athari huchangia muundo wa kitaasisi na (2) jinsi tabia ya matumizi ya maji vijijini inavyoingiliana na tofauti za mvua za kikanda na za msimu.

Kazi ya kinadharia imekuza fikra mpya juu ya jinsi hatari na majukumu yanaweza kugawiwa kati ya serikali, soko na jamii ili kuunganisha huduma endelevu zaidi kwa kiwango. Hii inashughulikia dhana ya sasa ya usimamizi wa jumuiya kama mbinu chaguo-msingi inayojulikana kote Afrika na Asia.

Kazi ya kitaalamu imetoa mfano wa mwingiliano wa kijamii na hali ya hewa katika Afrika Mashariki na Kusini ili kufichua jinsi tofauti ya mvua inavyoathiri mahitaji ya matumizi ya maji, na jinsi usanifu wa ushuru unavyoweza kupunguza matumizi ya maji. Uchanganuzi hupata ada ya kila mwezi inayoongeza mahitaji ya maji ikilinganishwa na ushuru wa ujazo. Ugunduzi huu unaweza kufahamisha jinsi ya kulenga rasilimali chache kwa wale wanaohitaji sana katika maeneo yaliyoathiriwa na mabadiliko ya hali ya hewa na hatari za afya ya umma.

Kutumia data ili kuchangia mageuzi ya sera

Marekebisho ya Sheria ya kitaifa ya Maji ya Kenya (Water Act) mwaka wa 2016: Kifungu cha 93 kinatambua miundo mbadala ya utoaji huduma zaidi ya usimamizi wa jamii kwa mara ya kwanza. Mabadiliko haya ya sera yalitokana na utafiti kutoka kwa timu ya Oxford na matokeo ya mapema ya modeli ya FundiFix.

Michango kwa Mswada wa Maji wa Kaunti ya Kitui wa 2019: Mnamo 2019, serikali ya Kaunti ya Kitui ilialika usaidizi wa kiufundi wa REACH kushauriana kuhusu Mswada wa kwanza wa Maji

kwa Kaunti. Kazi hii inatokana na Kifungu cha 93 na pia inajumuisha utoaji wa fedha za umma ili kusaidia huduma za matengenezo, maeneo ya huduma za kipekee yanayogawa hatari na majukumu, na udhibiti na ufuatiliaji ulioboreshwa, ikijumuisha ubora wa maji na upangaji wa usalama wa maji. Kwa ushirikiano na UNICEF na serikali ya kitaifa, mabadiliko haya yanaathiri kaunti nyingine, ikiwa ni pamoja na kuanzishwa kwa Trust Fund sawia katika Kaunti ya Turkana kufuatia kanuni sawa na malengo ya utoaji huduma.

Marekebisho ya Sera ya Kitaifa nchini Bangladesh, na uundaji wa muundo wa SafePani: Nchini Bangladesh, uzoefu na masomo yanaunda mageuzi ya Sera ya Taifa ya 1998 ya Ugavi wa Maji Salama na Usafi wa Mazingira. Ripoti ya pamoja ya timu ya REACH na UNICEF na serikali ya kitaifa inaeleza modeli ya SafePani ambayo hurekebisha mafunzo kutoka Kenya kwa kusisitiza ubora wa maji na kustahimili hali ya hewa.

Mnamo Machi 2023, serikali ya Bangladesh ilitangaza kuongezeka kwa ukandarasi kulingana na matokeo hadi ngazi ya wilaya ili kutoa huduma za maji za kuaminika kwa shule 1700 na vituo vya afya 300 katika wilaya ya Khulna.

Nini kinachofuata?

Utafiti wa kimataifa wa uchunguzi unatoa ushahidi wa kujulisha mkakati wa kufikia watu wa vijijini milioni 100 ifikapo mwaka 2030. Kituo cha Uptime Catalyst Facility kinajaribu mfumo wa pamoja wa kimkataba ambao utasaidia mkakati huu. Maendeleo ya WSMTF nchini Kenya na Uptime yanaonyesha kuwa kuna fedha kulingana na matokeo zinazopatikana kulingana na matokeo yanayoweza kuthibitishwa ya kuaminika kwa vituo vya maji, kiasi cha maji yanayotolewa, na kugawana gharama na malipo ya watumiaji. Kazi ya ziada ni kuorodhesha mbinu za kufuatilia na kutibu ubora wa maji ya kunywa, kuhakikisha malipo ni nafuu, na kujumuisha shule na vituo vya afya katika maeneo ya kutolea huduma za kipekee. Ahadi za bajeti za muda mrefu na zenye uzio wa pande zote kutoka kwa serikali za kitaifa na za kitaifa zitakuwa muhimu ili kukuza uendelevu.

Matokeo ya Awali

Hati za kazi na ripoti

WSMTF, (2022). Water Services Maintenance Trust Fund - Impact Report, 2016–2021. Available from kituiwaterfund.org

Nilsson, K., Hope, R., McNicholl, D., Nowicki, S., & Charles, K. (2021). Global prospects to deliver safe drinking water services for 100 million rural people by 2030. REACH working paper 12. Oxford, UK: University of Oxford and RWSN.

Hope, R., Fischer, A., Hoque, S.F., Alam, M.M., Charles, K., Ibrahim, M., Chowdhury, E.H., Mahmud, Z.H., Salehin, M., Akhter, T., Johnson, D., Hakim, S.A., Thomson, P., Hall, J.W., Roman, O., Achi, N.E., & Bradley, D. (2021). Policy reform for safe drinking water service delivery in Bangladesh. REACH Working Paper 9, University of Oxford, UK.

Hope, R., Katuva, J., Nyaga, C., Koehler, J., Charles, K., Nowicki, S., Dyer, E., Olago, D., Tanui, F., Trevett, A., Thomas, M., & Gladstone, N. (2021). Delivering safely-managed water to schools in Kenya. REACH Working Paper 8, University of Oxford, UK. ISBN 978-1-874370-82-6.

McNicholl, D., Hope, R., Money, A., Lane, A., Armstrong, A., Dupuis, M., Harvey, A., Nyaga, C., Womble, S., Allen, J., Katuva., J., Barbote, T., Lambert, L., Staub, M., Thomson, P., & Koehler, J. (2020). Results-based contracts for rural water services. Uptime Consortium, Working Paper 2.

Hope, R., Thomson, P., Koehler, J., Foster, T., & Thomas, M. (2014). From rights to results in rural water services – evidence from Kyuso, Kenya. Smith School of Enterprise and the Environment, Water Programme, Working Paper 1.

Makala ya Jarida

Armstrong, A., Hope, R. & Munday, C. Monitoring socio-climatic interactions to prioritise drinking water interventions in rural Africa. *npj Clean Water*, **4**: 10 (2021). doi: 10.1038/s41545-021-00102-9

Chintalapati, P., Nyaga, C., Walters, J. P., Koehler, J., Javernick-Will, A., Hope, R., & Linden, K.G. (2022). Improving the reliability of water service delivery in rural Kenya through professionalized maintenance: A System Dynamics Perspective. *Environmental Science & Technology*, **56**(23): 17364–17374. doi: 10.1021/acs.est.2c00939

Foster, T. & Hope, R. (2016). A multi-decadal and social-ecological systems analysis of community waterpoint payment behaviours in rural Kenya. *Journal of Rural Studies*, **47**(A): 85–96. doi: 10.1016/j.jrurstud.2016.07.026

Hope, R., Thomson, P., Koehler, J. & Foster, T. (2020) Rethinking the economics of rural water in Africa. *Oxford Review of Economic Policy*, **36**(1): 171–190. doi: 10.1093/oxrep/grz036

Koehler, J., Nyaga, C., Hope, R., Kiamba, P., Gladstone, N., Thomas, M., Mumma, A., & Trevett, A. (2022). Water policy, politics, and practice: The case of Kitui County, Kenya. *Frontiers in Water*, **10** (4). doi: 10.3389/frwa.2022.1022730

Koehler, J., Rayner, S., Katuva, J., Thomson, P. & Hope, R. (2018) A cultural theory of drinking water risks, values and institutional change. *Global Environmental Change*, 50: 268–277. doi: 10.1016/j.gloenvcha.2018.03.006

Thomson, P., Bradley, D., Katilu, A., Katuva, J., Lanzoni, M., Koehler, J. & Hope, R. (2019). Rainfall and groundwater use in rural Kenya. *Science of The Total Environment*, **649**: 722–730. doi: 10.1016/j.scitotenv.2018.08.330

Anwani muhimu

Prof Rob Hope
Smith School of Enterprise and the Environment, University of Oxford

robert.hope@ouce.ox.ac.uk

Mada za Hadithi ya Mabadiliko

- Mji ya ardhini
- Ardhi
- Pwani
- Jinsia
- Shule
- Huduma
- Afya
- Hali ya hewa
- Miji
- Mabonde

REACH ni mpango wa utafiti wa kimataifa ili kuboresha usalama wa maji kwa jamii za mapato ya chini kwa kutoa sayansi ya kiwango cha kimataifa inayobadilisha sera na utendaji. Mpango wa REACH utaanza 2015-2024 na unaongozwa na Chuo Kikuu cha Oxford chenye muungano wa kimataifa wa washirika na unafadhiliwa na UK Aid Direct kutoka Ofisi ya Mambo ya Nje, Jumuiya ya Madola na Maendeleo ya Serikali ya Uingereza, Msimbo wa Mradi wa 201880.